

Лавриш Юліана Едуардівна,

ORCID ID: 0000-0001-7713-120X

доктор педагогічних наук,

професор кафедри англійської мови технічного спрямування № 2

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Галацин Катерина Олександрівна,

ORCID ID: 0000-0003-3297-8284

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської мови технічного спрямування № 2

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Фещук Алла Михайлівна,

ORCID ID: 0000-0003-3683-099X

викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 2

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ІННОВАЦІЇ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД ВІРТУАЛЬНИХ ОБМІНІВ

INNOVATIONS IN INTERCULTURAL EDUCATION: EXPERIENCE OF VIRTUAL EXCHANGES

Стаття присвячена аналізу потенціалу та методологічних аспектів впровадження віртуальних обмінів у процес іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей. В умовах глобалізації й цифровізації освіти віртуальні обміни набувають все більшого значення як інструмент міжкультурної комунікації, професійного зростання та розвитку мовних навичок. У ракурсі проблематики статті постає необхідність комплексного аналізу методології віртуального обміну, його впливу на розвиток професійних компетенцій, міжкультурної комунікації та готовності до роботи в міжнародному середовищі. Ці проекти дозволяють студентам співпрацювати зі студентами з інших країн у рамках міжнародних віртуальних обмінів, вирішуючи реальні професійні завдання. Особливу увагу приділено моделям таких обмінів, як COIL (Collaborative Online International Learning) та телеколаборація, які забезпечують розвиток міжкультурної компетентності та ключових професійних навичок.

Дослідження базується на аналізі наукової літератури, документів, а також інтерв'ю з викладачами, які реалізували такі проекти. На основі аналізу наукової літератури виявлено переваги віртуальних обмінів: розширення світогляду, покращення комунікативних навичок, підготовка до роботи у глобалізованому світі, розвиток професійних компетенцій і технічних навичок. Водночас визначено ключові виклики, серед яких технічні проблеми, мовні бар'єри та потреба у підготовці викладачів. Виокремлено основні етапи підготовки та проведення віртуальних обмінів.

Результати дослідження свідчать, що для ефективного впровадження віртуальних обмінів необхідно забезпечити якісну методичну підготовку викладачів, інтеграцію цих проектів у освітні програми та створення національної платформи для координації обмінів. Не менш важливим є вибір актуальних тем для проектів, а також можливості їх масштабування та довготривалого впливу на освітній процес. Зазначені рекомендації спрямовані на розвиток ключових компетенцій у студентів як майбутніх фахівців, здатних до співпраці у міжнародному середовищі.

Ключові слова: віртуальний обмін, міжкультурна комунікація, цифрові інструменти, колаборативне навчання, міжнародне середовище.

The article analyses the potential and methodological aspects of introducing virtual exchanges into the process of foreign language training of students of technical specialties. In the context of globalisation and digitalisation of education, virtual exchanges are becoming increasingly important as a tool for intercultural communication, professional growth and language skills development. In the context of the article, there is a need for a comprehensive analysis of the methodology of virtual exchange, its impact on the development of professional

competencies, intercultural communication, and readiness to work in an international environment. These projects allow students to collaborate with students from other countries in international virtual exchanges, solving real professional problems. Particular attention is paid to models of exchanges such as COIL (Collaborative Online International Learning) and telecollaboration, which ensure the development of intercultural competence and key professional skills.

The study is based on the analysis of scientific literature, documents, and interviews with teachers who have implemented such projects. Based on the analysis of the scientific literature, the benefits of virtual exchanges are identified: broadening of the worldview, improvement of communication skills, preparation for work in a globalised world, development of professional competencies and technical skills. At the same time, key challenges are identified, including technical problems, language barriers and the need for teacher training. The main stages of preparing and conducting virtual exchanges are highlighted.

The results of the study show that for the effective implementation of virtual exchanges, it is necessary to provide high-quality methodological training for teachers, integrate these projects into educational programmes, and create a national platform for coordinating exchanges. Equally important is the choice of relevant topics for projects, as well as the possibility of their scalability and long-term impact on the educational process. These recommendations are aimed at developing key competencies in students as future professionals capable of working in an international environment.

Key words: virtual exchange, intercultural communication, digital tools, collaborative learning, international environment.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації світ невпинно стає все більш інтегрованим. Наступні покоління повинні володіти необхідними компетенціями для вирішення глобальних проблем, які здебільшого є міжкультурними та міждисциплінарними. Участь у програмах віртуальних обмінів надає можливість ознайомитися з міжнародним середовищем та набути навичок міжкультурного спілкування.

Віртуальні обміни дозволяють отримати досвід реального міжкультурного спілкування та підготуватися до навчання або роботи в міжнародному середовищі. Проекти віртуального обміну не тільки допомагають подолати мовні бар'єри, але й створюють умови для розвитку різноманітних комунікативних навичок у безпечному та інтерактивному навчальному середовищі. Віртуальний обмін – це інноваційний підхід до вивчення мов, який дозволяє студентам з усього світу спілкуватися та співпрацювати онлайн. Така взаємодія передбачає партнерство студентів з різних іноземних освітніх установ, де викладачі в співпрацюючих установах розробляють завдання та проекти, які студенти виконують самостійно.

Аналіз наявних досліджень з проблеми. За останні два десятиліття віртуальні обміни, відомі також як телеколаборація [5, с. 91–109] або онлайн-культурний обмін [8, с. 21–66], набули визнання як інноваційний метод навчання іноземних мов. Його різновиди, такі як е-тандем [11, с. 41] та культурна телеколаборація [9, с. 2–4], дозволяють студентам не лише опанувати мовні навички, але й розвивати міжкультурну компетентність. Завдяки використанню комп'ютерних технологій та мережевого навчання, віртуальний обмін відкриває нові можливості для мовної освіти.

Мета нашого дослідження полягає у проведенні комплексного аналізу методології віртуальних обмінів, спрямованих на студентів технічних спеціальностей. Ми прагнемо дослідити, як такі обміни впливають на розвиток професійних компетенцій, міжкультурної комунікації та готовності до роботи в міжнародному середовищі. Крім того, ми плануємо оцінити ефективність різних моделей віртуальних обмінів та визначити оптимальні підходи для інтеграції їх у навчальний процес технічних університетів.

Для досягнення мети дослідження було обрано порівняльний дизайн, що дозволив детально проаналізувати особливості інтеграції та імплементації програм віртуального обміну та міжнародного колаборативного онлайн-навчання (COIL) в українському освітньому контексті. Методологія дослідження передбачала комплексний аналіз наукової літератури, аналіз документів та проведення емпіричного дослідження. Зокрема, було здійснено систематичний огляд публікацій та ініціатив в європейських та північноамериканських університетах, а також проведено аналіз документів українських вищих навчальних закладів, що реалізують такі програми. Для забезпечення валідності отриманих результатів було застосовано метод триангуляції даних, який включав аналіз документів, наукових досліджень та інтерв'ю з викладачами.

Виклад основного матеріалу. Вивчення колаборативного навчання та міжкультурного обміну стало важливим напрямком сучасної педагогіки, особливо у контексті глобалізації та цифровізації освіти. Різноманітні моделі віртуального обміну пропонують різні підходи до навчання. Однією з найпопулярніших є COIL (міжнародне колаборативне онлайн навчання), яка передбачає спільну

розробку навчальних програм викладачами з різних країн [12, с. 75–79]. Інша модель – телеколлаборація – більш зосереджена на розвитку мовних навичок через онлайн-взаємодію [10, с. 1–7]. Перевагами віртуальних обмінів експерти визначають:

1) розширення світогляду, адже спілкування зі студентами з різних культурних контекстів допомагає студентам зрозуміти різноманітність світу та сформуванню толерантне ставлення до інших;

2) розвиток комунікативних навичок, оскільки студенти мають виконати завдання спілкуючись в міжнародних командах;

3) розуміння організації глобалізованого світу, де міжнародна співпраця є ключовою;

4) фокус на професійному зростанні, співпрацюючи з однолітками з різних країн над спільними проектами, студенти отримують унікальний досвід та набувають таких професійних компетентностей як креативність, критичне мислення, лідерство та здатність працювати у міжнародній команді;

5) вдосконалення практичних технічних навичок коли студенти працюють над реальними інженерними проектами спільно зі студентами з інших країн. Така співпраця сприяє розвитку технічної компетентності, а також вмінню презентувати свої ідеї та захищати свою точку зору в міжнародному середовищі.

Дослідники методології міжнародного колаборативного навчання в Україні, Донченко [1] та Красуля [7], підкреслюють значущу роль колаборативного навчання у розвитку як індивідуальних, так і колективних компетенцій студентів. Так, Донченко [1] акцентує увагу на тому, що колаборативні методики сприяють формуванню критичного мислення, розвитку навичок командної роботи та підвищенню рівня залученості студентів до навчального процесу. Дослідниця зазначає, що інтерактивні завдання та спільні проекти стимулюють активну пізнавальну діяльність студентів, сприяючи глибшому засвоєнню навчального матеріалу. Красуля [7], у свою чергу, підкреслює міждисциплінарний характер колаборативного навчання та його потенціал для розвитку міжкультурної компетентності. Авторка наголошує, що спільна робота над проектами з однолітками з різних культурних контекстів дозволяє студентам не лише опанувати нові знання, але й розвивати навички толерантності, взаємоповаги та ефективної комунікації в багатокультурному середовищі. В обох дослідженнях наголошується на ролі викладача як фасилітатора, який створює

сприятливі умови для співпраці та взаємодії студентів.

Експерти з проведення та організації віртуальних обмінів [3; 6] зазначають, що методологія такого обміну базується на принципах проєктного та проблемного навчання, що забезпечує активну взаємодію студентів у міжнародних командах. Виокремлюють такі основні етапи підготовки та проведення віртуальних обмінів:

1. Планування та постановка цілей. Викладачі спільно обирають тему або проблему, яка стане основою для обміну. Тема повинна бути актуальною, зрозумілою та викликати інтерес у студентів. Заздалегідь визначаються очікувані результати, критерії оцінювання та формат представлення результатів.

2. Підготовка та проведення синхронної ознайомчої зустрічі. На цьому етапі студенти знайомляться з проєктом, його метою та завданнями. Викладачі пояснюють структуру роботи, терміни виконання та очікувані результати. Ознайомча зустріч є нагодою для встановлення першого контакту між учасниками, обговорення організаційних питань та формування взаєморозуміння між студентами та викладачами. Також презентуються цифрові інструменти, які будуть використовуватися впродовж проєкту.

3. Формування міжнародних команд. Студенти об'єднуються у команди з представників різних університетів. Це сприяє розвитку навичок комунікації та співпраці. Кожна команда отримує чітке завдання, яке потребує дослідження, аналізу та спільного вирішення.

4. Виконання завдань. Команди працюють над проєктом, використовуючи цифрові інструменти для синхронної та асинхронної комунікації. Основними елементами роботи є: дослідження проблеми або теми; обмін ідеями та розробка рішень; створення спільного продукту (презентації, звіту, відео тощо).

5. Фасилітація та підтримка. Викладачі виконують роль фасилітаторів, забезпечуючи організаційну та методичну підтримку. Вони допомагають вирішувати конфлікти та забезпечують доступ до необхідних ресурсів.

6. Оцінка та рефлексія. Завершальним етапом є презентація результатів роботи команд та обговорення досягнень. Викладачі та студенти надають зворотний зв'язок, аналізують успішність проєкту та рефлексують над набутим досвідом. Збирається зворотний зв'язок від усіх учасників проєкту щодо його організації, змісту та результатів. Це дозволяє вдосконалити процес проведення віртуальних обмінів у майбутньому.

Для дослідження методології віртуальних обмінів було проведено напівструктуровані інтерв'ю з викладачами, які брали участь у реалізації таких проєктів. Питання інтерв'ю охоплювали такі аспекти:

- Які переваги ви спостерігали у використанні віртуального обміну?
- З якими викликами ви стикнулися під час реалізації віртуального обміну?
- Що, на вашу думку, можна покращити у майбутніх проєктах?

Викладачами кафедр англійської мови технічного спрямування та гуманітарного спрямування за останні 3 роки було проведено 8 віртуальних проєктів з викладачами партнерами з університетів США, Іспанії, Німеччини, Данії, Словенії, Японії. З зазначених кафедр 15 викладачів та близько 500 студентів різних технічних факультетів взяли участь у віртуальних проєктах. Маючи такий досвід, викладачі позитивно оцінили наступні аспекти: розвиток міжкультурної комунікації та співпраці між студентами з різних країн; покращення навичок використання цифрових інструментів; можливість застосування теоретичних знань на практиці через проєктну діяльність. Також викладачі зазначили, що віртуальні обміни підвищують мотивації та зацікавленість студентів у навчанні, роблять його більш цікавим та актуальним.

Основними викликами були технічні проблеми, мовний бар'єр, відсутність достатньої підготовки викладачів, різниця у навчальних підходах та очікуваннях між студентами з різних освітніх систем, складнощі з об'єктивною оцінкою результатів участі студентів у віртуальних обмінах та включення віртуальних обмінів у навчальні програми. Більшість викладачів висловили думку, що для подолання цих викликів важливо забезпечити якісну підготовку як студентів, так і викладачів до організації та проведення віртуальних міжкультурних обмінів.

Завдяки досвіду проведення віртуальних обмінів, ми розробили рекомендації для більш ефективного впровадження цієї методології у навчальне середовище. Для успішної та ефективної імплементації віртуальних проєктів критично важливо ввести певні зміни на рівні університетської політики щодо організації та управління такими проєктами. Залучення інституції дозволить створити ефективний механізм підтримки віртуальних проєктів та визнання академічних досягнень студентів, отриманих під час проєктів.

Не менш важливим є підвищення кваліфікації викладачів для проведення та фасилітації

віртуальних обмінів. Успішна реалізація проєктів вимагає від викладачів високого рівня обізнаності з методологією, навичок міжкультурної комунікації та цифрової грамотності. Українські викладачі відчувають нестачу знань та навичок у цій галузі, тому слід організовувати навчальні центри, онлайн-курси, вебінари та конференції для інтеграції цієї сфери в український освітній ландшафт. Національна онлайн-платформа з базою потенційних партнерів, запропонована університетами, може значно допомогти у пошуку колаборації чи ідей.

Тематика проєктів віртуального обміну повинна обиратися зважено, з урахуванням актуальних потреб освіти в Україні та ширших глобальних освітніх трендів. Проєкти мають бути не лише релевантними, а й цікавими для студентів, відповідаючи їхнім інтересам та навчальним цілям. Особлива увага має приділятися розробці проєктів, які сприяють розвитку таких компетенцій, як міжкультурна комунікація, критичне мислення та креативність, і які, водночас, є актуальними для майбутньої професійної діяльності студентів. Таким чином, проєкти віртуального обміну можуть стати не лише засобом для отримання нових знань, але й платформою для самореалізації та професійного зростання молоді. Проєкти можуть бути орієнтовані на розвиток навичок, які є затребуваними на сучасному ринку праці. Залучення представників бізнесу до розробки та оцінки проєктів може зробити їх більш практично орієнтованими.

Для забезпечення довготривалого ефекту від проєктів віртуального обміну необхідно зосередитися на їхній стійкості та масштабованості. Проєкти повинні бути спроектовані таким чином, щоб їх можна було легко інтегрувати в існуючі навчальні програми та поширювати на інші навчальні заклади. Важливо також забезпечити, щоб результати проєктів мали практичне застосування та були релевантними для потреб сучасного суспільства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Віртуальний обмін став потужним інструментом у сучасній освіті, який дозволяє студентам з різних куточків світу взаємодіяти, співпрацювати та навчатися разом. Цей підхід не обмежується лише вивченням іноземних мов, а охоплює широкий спектр дисциплін та культур. Для досягнення максимальної ефективності проєкти віртуального обміну повинні бути не лише цікавими для студентів, але й мати потенціал для масштабування та довготривалого впливу на освітню систему. Важливо, щоб результати таких проєктів

були релевантними для сучасних освітніх викликів та сприяли розвитку ключових компетенцій у студентів. Поширення успішних практик та створення мережі для обміну досвідом є ключовими факторами для забезпечення стійкого розвитку віртуальних обмінів в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Донченко В. М. Віртуальна мобільність як форма інтернаціоналізації вищої освіти. Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура: матеріали VIII Міжн. наук.-практ. конф., Київ, 20–21 лист., 2020 / НАУ. Київ, 2020. С. 76–79.
2. Пічик К.В., Гуменна О. В., Човнюк Л. Ю. Віртуальна мобільність як інноваційний підхід у навчанні. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2020. 4 (14). С. 42–52. DOI: 10.15276/EJ.04.2020.6
3. Barbier R., Benjamin E. From 'CoCo'to 'FloCoCo': the evolving role of virtual exchange (practice report). *Telecollaboration and virtual exchange across disciplines: in service of social inclusion and global citizenship*. 2019. P. 23–29. <https://doi.org/10.14705/rpnet.2019.35.936>
4. Elliott-Gower S., Hill K. W. The Soliya Connect Program: two institutions' experience with virtual intercultural. *eJournal of Public Affairs*. 2015. 4(1). P. 114. <https://doi.org/10.21768/ejopa.v4i1.66>
5. Guadamillas Gómez M. V. Building global graduates and developing transnational professional skills through a telecollaboration project in foreign language education. In C. Álvarez-Mayo, A. GallagherBrett, & F. Michel (Eds), *Innovative language teaching and learning at university: enhancing employability*. 2017. P. 49–58. <https://doi.org/10.14705/rpnet.2017.innoconf2016.654>
6. Helm F., Guth S., Shuminov E., Van der Velden B. Erasmus+ virtual exchange. *Journal of the European Higher Education Area*. 2020. 37(1). P. 91–109. <https://hdl.handle.net/11577/3396216>
7. Krasulia A. V., Pistor P. Virtual internationalisation – how COIL and other models can support cross-border exchange. *The Internationalisation of Higher Education Perspectives from the THEA Ukraine Project and Beyond*. 2021. P. 98–108.
8. Lewis T., O'Dowd R. Online intercultural exchange and foreign language learning: A systematic review. *Online intercultural exchange*. 2016. P. 21–66.
9. O'Dowd R. From telecollaboration to virtual exchange: state-of-the-art and the role of UNICollaboration in moving forward. *Journal of Virtual Exchange*. 2018. № 1. P. 1–23. <https://doi.org/10.14705/rpnet.2018.jve.1>
10. O'Dowd R., O'Rourke B. New developments in virtual exchange for foreign language education. *Language Learning & Technology*. 2019. 23(3). P. 1–7. <http://hdl.handle.net/10125/44690>
11. O'Rourke B. Models of telecollaboration (1): eTandem. *Languages for Intercultural Communication and Education*. 2007. 15. P. 41.
12. Rubin J. Nautical musings on local and global innovation and change: the disruptive pedagogy of COIL. *Global and local internationalization*. 2016. P. 75–79.
13. Rubin J., Wimpenny K., Portillo B. G., Besana G., Haug E., Leibowitz J.,... O'Brien R. Taking Coil Virtual Exchange to Scale: 2004 to 2020. *The Guide to COIL Virtual Exchange*. 2022. P. 152–184.